

Alfred de Zayas, relator independent de l'ONU: 4 preguntes sobre Catalunya – 4 Questions on Catalonia

written by Redacció Unilateral | 18 d'abril de 2018

DIMARTS PASSAT EM VAN TRUCAR D'UNA PUBLICACIÓ POLÍTICA DE BRUSSEL·LES I EM VAN FER QUATRE PREGUNTES SOBRE LA SITUACIÓ DELS DRETS HUMANS A CATALUNYA. VAIG LLIURAR LES MEVES RESPOSTES DE SEGUIDA i VAIG ESPERAR. ACABO DE REBRE UN CORREU ELECTRÒNIC QUE EM DIU QUE “NO ERA UNA BONA OPCIÓ PER A NOSALTRES”. ÉS AIXÒ UNA MENA DE CENSURA TOVA?

DEIXEU-ME QUE COMPARTEIXI LES SEVES MOLT BONES PREGUNTES I LES MEVES RESPOSTES HONESTES.

▪ CATALUNYA TÉ DRET A L'AUTO-DETERMINACIÓ?

Tots els pobles tenen el dret d'autodeterminació. La Carta de les Nacions Unides (article 1, 2, 55 i capítol XI) afirma aquest dret. L'article 1 compartir pel Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics i pel Pacte Internacional sobre Drets Econòmics, Socials i Culturals estableix que “tots els pobles tenen el dret d'autodeterminació. En virtut d'aquest dret, determinen lliurement el seu estatus polític i procuren lliurement el seu desenvolupament econòmic, social i cultural.”

Els titulars dels drets són “tots els pobles”, i no només les persones que viuen sota el colonialisme o l'ocupació estrangera. Res del Pacte limita l'aplicació a un grup específic de titulars de drets. En conseqüència, els catalans, els kurds, els sahrauís, els palestins, els tàmls o els ibos de Biafra tenen una pretensió legítima d'autodeterminació, que es pot expressar en forma d'autonomia en un estat federal o

mitjançant la secessió i la independència.

Les condicions formals d'un estat són quatre: població, territori definit, govern i capacitat d'establir relacions amb altres Estats (vegeu Convenció de Montevideo de 1933). El reconeixement per part d'altres Estats no és constitutiu de la condició d'estat, sinó només declarativa. No obstant això, per funcionar correctament a la comunitat internacional, el reconeixement és desitjable.

Encara que molts pobles avui aspiren a la realització del seu dret positiu a l'autodeterminació, la implementació del dret depèn del respecte per part dels estats de les seves obligacions segons la Carta de les Nacions Unides i el PIDCP / PIDESC. De fet, els titulars del dret són els Estats, tal com es disposa a l'article 1 (3) de la PIDCP / PIDESC: "Els estats part en el present Pacte (...) promouran la realització del dret d'autodeterminació i el respectaran d'acord amb les disposicions de la Carta de les Nacions Unides". Aquesta obligació en dret internacional positiu ha estat violada i continua essent violada per nombrosos Estats que es neguen a permetre referèndums (per exemple, al Sàhara Occidental, al Caixmir) o que hagin aixafat per la força de les armes l'aspiració dels kurds de Turquia i l'Iraq, dels tàmilis de Sri Lanka, o dels ibos de Biafra (Nigèria) de forjar els seus propis futurs.

Ens ha ensenyat l'experiència que el dret a l'autodeterminació no és autoexecutiu. Es va aconseguir pacíficament quan Noruega es va separar de Suècia, quan Islàndia es va separar de Dinamarca, quan Eslovàquia es va separar de la República Txeca. Però milions de vides humanes es van perdre en els esforços de molts pobles de tot el món per obtenir els seus drets, inclosos els irlandesos, que van lluitar llargs anys per obtenir la seva independència d'Anglaterra (1922), Bangla Desh del Pakistan (1971), Eslovènia, Croàcia, Bòsnia i Hercegovina, i Kosovo de l'antiga Iugoslàvia.

El meu informe de 2014 a l'Assemblea General A/69/272 es dedica íntegrament a la teoria i la pràctica de l'autodeterminació i sosté que la ràpida realització del dret a l'autodeterminació és una estratègia efectiva de prevenció de conflictes. Per aquest motiu, caldria que la Comissió Europea, l'OSCE i les Nacions Unides oferissin els seus bons oficis en la mediació de disputes actuals i futures d'autodeterminació. S'hauria de convidar a organitzar referèndums, que haurien de ser supervisats per observadors internacionals, inclòs el Centre Carter.

En el meu informe he deixat clar que el dret internacional ha tingut un desenvolupament considerable des que les primeres idees de Woodrow Wilson s'expressaven en els seus 14 punts, des del sistema de protecció de les minories de la Societat de Nacions, fins a la Carta de l'Atlàntic, la Carta de les Nacions Unides, el procés de descolonització i la dissolució de la Unió Soviètica i de Iugoslàvia. Els que pretenen que l'autodeterminació es limita a la descolonització s'han quedat ancorats en el temps.

S'han de tenir en compte dos aspectes.

Primer: El dret a l'autodeterminació és un dret dels pobles, i no una prerrogativa dels estats per concedir-lo o negar-lo. Quant a qui constitueix un "poble", certament els catalans són un "poble", caracteritzat per la seva pròpia història, cultura, llenguatge, tradicions, gastronomia, etc.: tots els valors humanístics reconeguts per la UNESCO.

Segon: el principi d'integritat territorial tal com s'entén a la Carta de les Nacions Unides i en nombroses resolucions sobre l'AG, incloent 2625 i 3314, és principalment un principi amb aplicació externa. Dit d'una altra manera, l'Estat A té prohibit d'atacar la integritat territorial de l'Estat B. No s'hauria d'entendre com a aplicació interna, perquè això deixaria de banda el dret d'autodeterminació, que ara ha sorgit com una norma de *ius cogens* (dret internacional

peremptori).

A més, recordem que els estats europeus van ser els primers a reconèixer les declaracions unilaterals d'independència d'Eslovènia, Croàcia, etc. Pel que fa a Kosovo, els Estats Units i l'OTAN van dur a terme un assalt il·legal contra Iugoslàvia el 1999, contra un Estat sobirà i sense qualsevol resolució del Consell de Seguretat. No només va ser il·legal l'agressió de l'OTAN contra Iugoslàvia, el més significantiu és que es va dur a terme per destruir la seva integritat territorial. També s'ha de tenir en compte l'Opinió consultiva del Tribunal Internacional de Justícia de l'any 2010 en la que es diu que la declaració unilateral d'independència de Kosovo no violava el dret internacional. Una vegada que el geni ha sortit de l'ampolla, qui pot obligar-lo a tornar-hi?

Per tant, és estrany escoltar veus a Brussel·les que continuen invocant el principi d'integritat territorial per negar als catalans llur dret d'autodeterminació. Aquesta és una de les moltes anomalies del món modern, on el dret internacional s'aplica a la carta.

La prevenció de la violència és encara més important avui dia, quan els conflictes locals i regionals poden expandir-se en conflictes internacionals. En aquest context, cal invocar l'article 39 de la Carta de les Nacions Unides, ja que hi ha una amenaça actual per a la pau local, regional i internacional.

▪ MADRID, LEGALITAT: Què passa si la Constitució espanyola nega aquest dret?

Els pilars de la Unió Europea són, de fet, la democràcia, l'imperi de la llei i els drets humans. La situació actual a Espanya planteja qüestions de compatibilitat amb el Tractat de Lisboa i amb diversos altres temes de drets humans. De fet, l'autodeterminació és un principi fundacional de la Carta de les Nacions Unides i el seu abast no es pot restringir

unilateralment. La qüestió s'hauria de presentar davant el Tribunal de Justícia de Luxemburg.

No sóc espanyol ni català ni expert en dret constitucional espanyol. Actualment, estic retirat de la pràctica de la llei, que vaig exercir com a membre dels col·legis d'advocats de Nova York i Florida. No obstant això, he llegit la Constitució espanyola i considero que, d'acord amb els articles 10.2 i 96 de la Constitució, totes les lleis a Espanya han d'ajustar-se al dret internacional i han d'interpretar-se de manera que no frustrin l'objecte i el propòsit dels tractats internacionals, inclosa la Carta de les Nacions Unides, el PIDCP i el PIDESC . Espanya no pot excloure's dels articles 1 i 55 de la Carta de les Nacions Unides, però podria haver formulat una reserva o declaració interpretativa sobre l'àmbit d'aplicació dels articles 1 de l'ICCPR i el PIDESC, que Espanya no va fer en el moment de la seva ratificació.

Atès que la Constitució espanyola garanteix els drets humans, les aparents violacions dels drets de llibertat d'expressió (art. 19 PIDCP), incloent-hi la celebració d'un referèndum, la llibertat d'assemblea i d'associació pacífica (arts. 21-22) i el dret a participar en la realització dels assumptes públics (art. 25) s'haurien de presentar davant el Comitè de Drets Humans de les Nacions Unides. Les reclamacions individuals es poden presentar al Comitè de Drets Humans d'acord amb el Protocol Facultatiu de l'PIDCP, que Espanya ha ratificat. Els plets també s'han de presentar davant el Tribunal Europeu de Drets Humans i la Comissió de Venècia. La negació del dret dels catalans a celebrar un referèndum és en si mateix una greu negació de la democràcia. Manifesta la demofòbia –la por de les persones–: temen que la gent pugui decidir de manera diferent del que vol el govern. Això és indigne d'un estat europeu modern.

• CATALANS: què hauria d'haver fet el govern català de manera diferent, i què han de fer en aquest moment?

Qui sóc jo per dir als catalans què han de fer? Respecto l'ètica democràtica aplicable en tots els països i regions europeus. Crec que celebrar un referèndum era un acte eminentment democràtic que mai no hauria d'haver estat prohibit. Tenint en compte l'ambient tens de l'any passat, potser hagués estat prudent ajornar el referèndum fins al 2018 i continuar negociant amb Madrid per un *modus vivendi*.

Personalment, crec que un referèndum amb conseqüències considerables per als pobles catalans i espanyols hauria d'haver estat organitzat per les autoritats catalanes en cooperació amb Madrid i amb observadors internacionals. A més, s'hauria d'haver exigint un alt nivell de participació (potser un 70%) i una majoria qualificada de 2/3 de vots sí. Un referèndum celebrat en condicions adequades hauria de ser acollit favorablement per la Comissió Europea com l'exercici de la democràcia per part d'un poble democràtic. No oblidem que els catalans són europeus i tenen dret a esperar la solidaritat de la resta d'Europa.

Pel que jo entenc, la situació –i he llegit els arguments de totes les parts i he consultant fonts fiables, *audiatur et altera pars*– sembla que, fins ara, les autoritats catalanes s'han comportat de manera pacífica i democràtica, la qual cosa hauria de ser lloada per la Comissió Europea.

Aixafar ara el moviment d'autodeterminació a Catalunya podria donar un respir temporal, però és difícil creure que una aspiració d'autodeterminació que data del Tractat d'Utrecht de 1713, i fins i tot d'abans, simplement desapareixerà.

• LA UE: Per què es comporta així la UE?

El comportament de la Unió Europea és lamentable. El 3 de novembre, una carta oberta a Jean-Claude Juncker signada per 188 acadèmics i polítics, entre ells el professor Nicolas Levrat, president del Departament de Dret Internacional de la Universitat de Ginebra, va expressar la seva preocupació per

la inacció de la UE en el que estava passant i demanant a la UE la seva mediació. Aquest silenci irresponsable, per no dir connivència, és sorprenent, tenint en compte l'activisme de Brussel·les en el passat pel que fa a suposades violacions dels drets humans a Àustria, Polònia, Eslovàquia, Hongria, etc. En la meua modesta opinió, el que està passant a Espanya és molt més greu per a la credibilitat de la UE i no es pot explicar fàcilment.

El govern espanyol ha d'haver fet moltes promeses a altres països de la Unió Europea per convèncer-los de restar en silenci o de donar suport a les polítiques de Madrid. Ho va donar a entendre l'exministre d'Afers Exteriors espanyol, García-Margallo.

Llegim a la premsa sobre el potencial efecte dominó de la independència de Catalunya. Qui serà el proper? Els bretons? Còrsega? Els alemanys del Tirol meridional? Els sòrabs d'Alemanya? Els llombards i els venecians? Els albanesos de Macedònia? Qui sap?

Però el que no es pot tolerar és que els principis de la Unió Europea, a saber, la democràcia, l'estat de dret i els drets humans semblen haver estat sacrificats a l'altar de la conveniència, l'estabilitat econòmica, les consideracions geopolítiques, etc.

No hi ha exemple més democràtic que el que van donar els escocesos el 2014 quan van celebrar el seu referèndum i van decidir, al cap i a la fi, romandre al Regne Unit.

El professor Alfred de Zayas és professor jurista d'Harvard i doctor en Història per la Universitat de Göttingen a Alemanya. Té doble nacionalitat (EUA i Suïssa) i ha impartit classe a nombroses universitats als Estats Units, Canadà, Espanya, França, Alemanya i Tunísia. És autor de 9 llibres sobre qüestions jurídiques i històriques i coautor del manual "United Nations Human Rights Committee Case Law 1977-2008",

N.P.Engel Publishers, Kehl/Strasbourg 2009, ISBN 978-3-88357-144-7 (juntament amb el jutge Jakob Möller). És un advocat sènior jubilat de les Nacions Unides, fou secretari del Comitè de Drets Humans de l'ONU i cap de la secció de Peticions a l'oficina de l'Alt Comissionat per als Drets Humans.

Versió original anglesa:

[4 Questions on Catalonia](#)

Versió castellana:

[4 Questions on Catalonia](#)